

Mirovne studije u Beogradu

PREDLOG PROJEKTA
(DIPLOMSKI RAD)

"BRIDGING"

TEMA: NASILJE MEĐU VRŠNJACIMA

Studenti:

Dejana Jovičić

Mirjana Petrović

Aleksandar Markovic

Dragana Petrovic

Beograd

oktobar 2005.

PREDLOG PROJEKTA

Naziv projekta:

"Bridging"

Tema projekta:

Nasilje među vršnjacima

Mesto i realizacija programa:

Beograd, jedanaestomesečni program

Tim:

- Aleksandar Marković – menadžer projekta
- Dragana Petrović – sekretar projekta
- Dejana Jovičić – voditeljka radionice
- Mirjana Petrović – voditeljka radionice

Definicija problema i teorijski okvir

Problem agresivnosti kod dece jeste opšti globalni problem. Agresivno ponašanje se može razumeti kao specifično motivisano ponašanje. Ova motivisanost je u funkciji trajnog motiva agresije i situacionih uslova. Skup elemenata, kao što su pol, starost, društvena klasa, etnička pripadnost, nivo inteligencije, psihopatologija, a uz to i uticaj televizije, trenutna ekonomska situacija, rat, obrazovni sistemi, raspad porodice, produbljeni

jaz između bogatih i siromašnih, generalna nestabilnost i neizvesnost društva su deo kompleksa faktora koji mogu uticati na pojavu agresivnog ponašanja među decom, kao i izostanak empatije i osećanja krivice i odgovornosti za nešto što je urađeno protiv drugih.

Agresija, delikvencija i ostali oblici nasilničkog ponašanja kod dece, čine oblike ponašanja koji se javljaju kada individualne sposobnosti za tumačenje i reagovanje na društvene zahteve, situacije i mogućnosti nisu odgovarajuće i prilagođene zahtevima akcije. Ovi zahtevi za akcije su izazovi sa kojima se individua mora suočiti. Zbog nedostatka u ponašanju u periodu adolescencije i drugim periodima, kao krajnji proizvod mogu se javiti ne samo trenutne poteškoće za one na koje se odnose, već, mnogo važnije, i ograničenja za lični razvoj i uspešno prilagođavanje pojedinca društvu, kao i generalno širenje ovakvog oblika ponašanja i na druge pojedince. Zbog toga je razumno pretpostaviti da učenici koji su agresivni i koji na bilo koji način zlostavljaju druge učenike su u mnogo većoj opasnosti od kasnijeg problematičnog ponašanja, kao što je npr. kriminal. Školski nasilnik će mnogo pre nego li drugi učenik biti sklon krivičnim delima na šta ukazuju rezultati istraživanja gde je približno 60% dečaka koji su bili označeni kao nasilnici u periodu od 5. do 8. razreda barem jednom je osuđivano do svoje 24 godine (Izvor: Dan Olweus, "Nasilje među decom u skoli", Školska knjiga, Zagreb, 1998).

Nasilništvo se može posmatrati i kao sastavni deo šireg antidruštvenog i na kršenje propisa usmerenog (s »poremećejm u vladanju«) obrasca ponašanja.

Kao što ističu neki teoretičari i istraživači, agresivno dete je dete „u nevolji“, dete ometeno psihološkim problemima, i još uvek bez dobro razvijenih kognitivnih sposobnosti, sa nemogućnošću suočavanja sa

problemima i bez društvenih znanja za efikasno izlaženje na kraj sa problemima.

Kod dece koja imaju manje mogućnosti da odlaze u bioskope, u parkove, muzeje, na izlete ili druge aktivnosti, deca koja imaju manje igračka, kasete, muzičkih instrumenata tj. generalno deca koja nemaju mogućnosti da grade adekvatan društveni i kulturni život predstavlja životni stil koji obeshrabljuje imaginaciju i razmišljanje, a takođe sputava fleksibilno sticanje veština i ohrabruje rigidnost. Sve ovo predstavlja skup faktora koji u interakciji sa osobinama i sposobnostima individue manje ili više mogu uticati na pojavu nasilnog ponašanja kod dece. To bi jednim delom značilo da bi se smanjila stopa nasilnog ponašanja među decom i učenicima, treba im omogućiti i sredstva i dati im prilike da otkriju, usmere i razviju svoja interesovanja.

Agresivnost među decom i mladima trebalo bi proučavati i pokušati kontrolisati i regulisati iz tri glavna razloga. Prvo, većina kultura svedoči o porastu nasilja među mladima. Drugo, rasprostranjenost agresivnosti formirane u ranom periodu života tj. detinjstvu, može biti osnova za razvoj agresije odraslih. Treće, kvalitet detinjstva i formiranje ličnosti su pod uticajem i ekspresije i inhibicije agresije.

Ciljna grupa

Učenici 5. i 6. razreda osnovne škole, uzrasta od 10 do 13 godina, koji su ispoljili bilo koji vid nasilnog ponašanja prema svojim vršnjacima, tj. deca koja generalno pribegavaju nasilnom rešavanju konfliktnih situacija.

Specifičnosti populacije koja je izabrana za našu ciljnu grupu je prvenstveno u sledećim karakteristikama:

- drski, prkosni, agresivni prema svojim vršnjacima, a vrlo često i prema starijima
- smatraju ih tvrdokornim i okrutnima; slabo se saosećaju sa svojim žrtvama
- u relativno ranom dobu (u poređenju sa svojim vršnjacima) odaju se ostalim vidovima antisocijalnog ponašanja, uključujući krađe, vandalizam
- s obzirom na školska postignuća mogu biti prosečno, ispod ili iznad proseka, mada su vrlo često ispod proseka (ne nužno), te mogu razviti negativan stav prema školi
- imaju snažnu potrebu za prevlašću i podčinjavanjem ostalih učenika, žele da se potvrde svojom snagom i pretnjama te na taj način sprovode svoju volju; vole se hvaliti stvarnom ili zamišljenom nadmoći nad ostalim učenicima
- uglavnom su vaspitavani ili sa premalo ljubavi i pažnje ili sa previše slobode ili pak strogo i vrlo često su telesno kažnjavani

Ciljevi

Opšti cilj:

Smanjiti koliko god je to moguće nasilje u školskim okvirima i izvan njega, te sprečiti pojave i drugih vrsta antidruštvenog ponašanja, koji su u velikoj meri prisutni kod školskih nasilnika, i preumseriti ga u društveno prihvatljive tokove.

Posebni ciljevi:

- Kroz kreativne radionice sa učenicima, pomoći im da otkriju svoja interesovanja i da ih dalje razvijaju.
- Kroz iskustvene radionice pokušati razviti kod učenika sposobnost i spremnost da razgovaraju o svojim osećanjima i potrebama, kao i pokušati otkriti koji su to primarni razlozi zbog kojih se kod te dece javlja agresivan oblik ponašanja.
- Pružanje otvorene atmosfere u grupi u kojoj bi učenici mogli slobodno da izraze svoje mišljenje, osećanja i ideje.
- Senzibilisanje učenika za potrebe drugih.
- Edukacija o veštinama nenasilnog rešavanja konflikata i nenasilne komunikacije.

Zadaci

Osnovni zadatak je organizovanje i izrada programa radionica u trajanju od osam meseci tokom školske godine i to dva puta mesečno prva dva meseca, a kasnije jednom mesečno. Ukupno bi bilo deset radionica, a ceo projekat bi trajao dvanaest meseci. Radionice bi se održavale subotom u okviru školskih prostorija i trajale bi od dva do četiri sata. Ovaj projekat bi sadržao sledeće zadatke:

- Organizovanje kreativnih, iskustvenih i tematskih radionica. Glavna tema svih radionica bila bi razumevanje nasilnog ponašanja kod svakog učenika i učenje veština za nenasilno prevazilaženje konflikta. Radionice bi imale za cilj aktivno učešće svakog učenika.
- Pronalaženje škola koje bi htele da prihvate ovaj program.
- Organizovanje grupe đaka kod kojih je ustanovljeno nasilno ponašanje.

- Grupa se formira uz stručnu pomoć školskog psihologa, pedagoga i nastavnika te škole. Grupa bi trebalo da ima dvadeset đaka radi lakšeg izvođenja programa radionica.
- Osmišljavanje tema za razgovor kroz koji bi se učenici bolje upoznali sa svojim problemom i sa načinima njegovog prevazilaženja.
- Izrada evaluacionih upitnika koji bi se popunjavali na kraju prve, pete i desete radionice.

Grupe aktivnosti

1. Pripremna aktivnost

Program radionica. Radionice će biti organizovane po programu knjige "Učionica dobre volje, radionice za osnovce" u izdanju grupe MOST, Beograd, 1996. godine. "Učionica dobre volje, radionice za osnovce" sadrži detaljan opis aktivnosti sa ciljevima i zadacima koji su u skladu sa misijom ovog projekta. Ne ulazeći ovde u detalje radionica navešćemo samo teme sa ciljevima:

1. Šta je to učionica dobre volje

Cilj je upoznavanje dece sa programom i njihovo motivisanje za dalji rad.

2. Ko si ti, ko sam ja

Cilj je uviđanje individualnih osobenosti, svojih i drugih, kao i jačanje grupne kohezivnosti.

3. Pričam ti priču

Cilj je upoznavanje sa nastajanjem nesporazuma u komunikaciji kao i posledice glasina i njihova povazanost sa konfliktima.

4. Kako nas drugi slušaju

Cilj je upoznavanje sa karakteristikama aktivnog slušanja.

5. Svedelja

Cilj je osveščivanje ličnih potreba i želja kao i potencijala da se te potrebe ostvare.

6. Pomozite, šta da radim, drugovi me odbacuju

Cilj je približiti osećanja osobe koja je odbačena od grupe, kao i upoznavanje sa mehanizmima koji do toga dovode.

7. Može li se sukob sprečiti

Cilj je upoznavanje sa različitim ishodima sukoba, kao i prepoznavanje tuđih potreba.

8. Nagovorili su me

Cilj je osveščivanje mehanizama putem kojih okruženje utiče na ponašanje pojedinca.

9. Kad stanem u tuđe cipele

Cilj je sagledavanje jedne iste situacije iz više uloga, samim tim decentriranje i razumevanje drugih.

10. Čoveče, ljutiš li se?

Cilj je razumevanje besa i ljutnje, osećanja koja prate, proizvode sukobe.

11. Kako sukob najbolje rešiti

Cilj je upoznavanje sa strukturom i prirodom konflikata.

12. Izvini

Cilj je osveščivanje sopstvene odgovornosti i udela u sukobima.

13. Sada znam kako sa problemima

Cilj je povezivanje prethodnih znanja i njihova primena u primerima.

14. Šta nosim sa sobom

Cilj je prezentovanje načina korišćenja stečenog znanja iz radionica.

Ovim projektom je planirano ukupno 10 radionica. Voditeljima je ostavljeno da u skladu sa svojim procenama potreba grupe izaberu 10 radionica od navedenih 14, kao i da po potrebi modifikuju određene radionice sa ciljem spajanja pojedinih, sličnih aktivnosti kako bi učenici prošli sve teme. Prve dve radionice su obavezne, posle njih su moguće modifikacije koje će se vršiti u pripremnom delu voditeljskog tima.

Vremenski okvir trajanja svih radionica je između 2 i 4 sata, uključujući pripreme aktivnosti i pauze po dogovoru. Obzirom na uzrast učenika, radionice ne smeju preći ovaj okvir. Radionice će se izvoditi subotom od 10 časova. Eventualno pomeranje termina se radi u dogovoru sa predstavnicima škole i izvodi se u pripremnom delu voditeljskog tima.

Radionice izvode dva voditelja i oni čine voditeljski tim. Voditeljski tim određuje teme, vremenski okvir radionica, odgovoran je za kompletno izvođenje radioničarskih aktivnosti. Voditeljski tim je u moralnoj i pedagoškoj dužnosti da vodi brigu o svakom pojedinom učeniku kao i o grupi u celini za vreme sprovođenja aktivnosti.

Voditeljski tim izrađuje evaluacioni upitnik koje će sprovesti nakon prve, pete i desete radionice radi praćenja efekata i razvoja programa.

Kontaktiranje Ministarstva prosvete i sporta. Primarna pripremna aktivnost, od koje u velikoj meri zavisi projekat. Uspostavlja se kontakt sa Ministarstvom prosvete i sporta i dogovara prezentacija projekta, detaljno upoznavanje sa ciljevima i zadacima kao i planiranim aktivnostima i očekivanim rezultatima. Od Ministarstva se traži pomoć i podrška za projekat. Potrebno je pismeno odobrenje od Ministarstva za projekat kao i

pomoć pri odabiru konkretnih škola kojima će se program najpre ponuditi. To znači da će menadžer i sekretar projekta u saradnji sa nadležnim osobama iz Ministarstva sastaviti tekst pismene podrške projektu, kao i identifikaciju onih škola kojima je ovaj projekat potrebniji, a to su škole u kojima je zabeležen najveći broj nasilnog ponašanja učenika.

Kontaktiranje škola. Sekundarna pripremna aktivnost od koje zavisi projekat. Uspostavlja se kontakt sa školama, organizuje se sastanak sa direktorima i stručnim saradnicima, prezentuje se program sa podrškom Ministarstva prosvete i sporta. Ako je škola zainteresovana za program, sklapa se Protokol o saradnji sa školom čija suština jeste da čim se pronađu finansije za projekat škola potpisuje Ugovor kojim se pravno reguliše program koji će se sprovoditi.

Kontaktiranje Ministarstva prosvete i sporta, kao i kontaktiranje škola izvode menadžer i sekretar projekta. Ove pripremne aktivnosti se obavljaju mesec dana pre kraja školske godine (mesec Jun), detaljna priprema programa počinje u Avgustu, a program startuje od naredne školske godine.

Finansiranje projekta. Nakon dogovora sa Ministarstvom, dobijanja pismene podrške Ministarstva, dogovora sa školama i potpisivanja Protokola, traži se donator koji bi finansirao projekat. Sa odobravanjem finansija startuje projekat navođen sledećim aktivnostima.

2. Aktivnosti realizacije projekta

Dogovor sa školom. Menadžer i sekretar projekta obaveštavaju školu da su finansije odobrene i sklapa se Ugovor kojim se reguliše pravno pitanje programa i škole. Dogovara se sastanak saradničkog tima koji treba da dogovori izvođenje programa u pripremnoj fazi, mesec Avgust. Zapisnik

sastanaka saradničkog tima vodi menadžer projekta a overava potpisom direktor ili stručni saradnik škole – član tima.

Saradnički tim čine menadžer projekta, sekretar projekta, voditelji radionica, i lica koja određuje škola, a najverovatnije direktor i/ili stručni saradnici – pedagog i psiholog.

Zadaci saradničkog tima u ovom periodu projekta su:

- Identifikacija učenika koji pokazuju nasilne modele ponašanja. Ovo se izvodi putem školskih dnevnika, učeničkih dosijea, konsultacijama sa pedagogom, psihologom i razrednim starešinama. Indikatori su redovno beleženje lošeg ponašanja u Dnevnik, postojanje učeničkog dosijea kao i stručno mišljenje relevantnih lica koja poznaju učenike (pedagog, psiholog, razredni starešina). Pravi se lista potencijalnih polaznika programa.
- Kontakt sa roditeljima učenika i upoznavanje sa programom. Treba motivisati roditelje da uključe dete u program. Deca će dobiti po završetku programa posebene diplome koje će pozitivno uticati na motivaciju za učestvovanjem kao i na dublju, trajniju efektivnost programa.
- Formiranje grupe učenika koji će proći program.
- U skladu sa školskim kalendarom napraviti kalendar programa. Zapravo treba uskladiti Školski kalendar i kalendar projekta. Obzirom na okvirnu fleksibilnost projektnog kalendara u pitanju je samo njegovo detaljnije definisanje, aktivnosti po mesecima se ne menjaju.

Realizacija programa. U ovom projektnom delu se po utvrđenom kalendaru izvode radionice sa grupom. Planirano je 10 radionica i to po dve prva dva meseca školskog kalendara (septembar i oktobar) i po jedna mesečno (novembar, decembar, mart, april, maj i jun). Radionice se

održavaju subotom u unapred dogovorenim terminima. Ovaj raspored je napravljen kako bi se učenici na početku prilagodili programu, stekli naviku i pozitivan odnos prema radionicama koje treba da posećuju redovno, kasnije, da učenici ne bi bili opterećeni, radionice idu samo jednom mesečno.

Pre svake radionice sastaju se voditeljski tim, menadžer i sekretar projekta (projektni tim) i to minimum jedan sastanak kako bi se utvrdili koraci u realizaciji planiranog.

Saradnički tim se sastaje tokom radioničarskog ciklusa po potrebi i dogovoru, a minimum jedanput i to pred početak drugog polugodišta kako bi se uradio rezime postignutog i utvrdio dalji plan. Još jedan obavezan sastanak saradničkog tima je po završetku radioničarskog ciklusa na kojem treba izvršiti evaluaciju programa.

Na kraju treće ili četvrte radionice (drugi mesec programa radionica) podeliće se majice sa logoom organizacije, finansijera, Ministarstva prosvete i sporta i centralnim nazivom projekta učenicima učesnicima radionica. Izrada majica je odgovornost menadžera i sekretara projekta.

Na kraju radioničarskog ciklusa, saradnički tim će odrediti mesto i vreme dodele diploma učenicima. Diploma sadrži logo organizatora, finansijera, Ministarstva prosvete i sporta i centralni naziv projekta. Izrada diploma je odgovornost menadžera i sekretara projekta.

3. Monitoring i evaluacija

Praćenje efekata programa. Indikatori na osnovu kojih su izabrani učenici za učešće u programu radionica služiće za proveru efekata programa za vreme i na kraju programa, kao i postprojektno. Indikatori su:

1. Frekventnost pisanih opomena u školskim dnevnicima i priroda tih opomena.
2. Postojanje učeničkog dosijea i praćenje ponašanja kroz dosije.
3. Intervjui sa stručnim saradnicima škole kao i sa razrednim starešinama.

Svi podaci ovim putem prikupljeni čuvaju se u programskim dosijeima i poslužiće za poređenje na kraju ciklusa sa istim indikatorima. Predpostavka je da će doći do znatno manjeg broja opomena, kako pisмениh tako i usmenih samim tim i do promene u ponašanju i reagovanju na socijalno-konfliktne situacije. Takođe, isti učenici nastavljaju školovanje u istoj školi što omogućava postprojektno merenje efekata koje treba da rezultira smanjenim brojem sukoba među vršnjacima.

Pored pomenutih indikatora koji se pronalaze u samim školama, voditeljski tim sprovodi evaluacione upitnike namenjene učenicima i to po završetku prve, pete i desete radionice.

Praćenje projekta. Svaki tim posebno piše izveštaj o radu na polugodištu i na kraju programa, tj. školske godine. Takođe, na svakom sastanku vode se zapisnici. Pojedine radionice biće fotobeležene. Na kraju menadžer i sekretar projekta pišu poseban izveštaj o kompletnom projektu i zajedno sa drugom dokumentacijom, fotografijama, izveštajima i zapisnicima, kompletira evaluacionu dokumentaciju koju dostavlja donatoru projekta, Ministarstvu prosvete i sporta, kao i školama u kojima je projekat izvođen.

KALENDAR PROJEKTA

PRIPREMNE AKTIVNOSTI

JUN I JUL	<ul style="list-style-type: none">• Kontaktiranje Ministarstva prosvete i sporta• Kontaktiranje škola• Finansiranje projekta
REALIZACIJA PROJEKTA	
AVGUST	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak saradničkog tima• Formiranje radioničarske grupe• Izveštaj donatoru finansija
SEPTEM.	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Prva radionica• Prvi evaluacioni upitnik• Sastanak projektnog tima• Druga radionica
OKTOBA R	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Treća radionica• Prva podela majici• Sastanak projektnog tima• Četvrta radionica
NOVEMB.	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Peta radionica• Drugi evaluacioni upitnik
DECEMB.	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Šesta radionica
JANUAR I FEBRUAR	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Sastanak saradničkog tima• Evaluacija postignutog• Izveštaj donatoru finansija
MART	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Sedma radionica
APRIL	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Osmo radionica• Druga podela majici
MAJ	<ul style="list-style-type: none">• Sastanak projektnog tima• Deveta radionica

JUN	<ul style="list-style-type: none"> • Sastanak projektnog tima • Deseta radionica • Treći evalacioni upitnik • Sastanak saradničkog tima • Dodela diploma • Sastanak projektnog tima • Evaluacija projekta • Izveštaj donatoru finansija
------------	---

Budžet projekta

Sastanak projektnog tima

Prostorije organizacije

Osveženje (kafa, sok)..... **10 e**

Telefonski račun..... **5 e**

Ukupno..... **15 e**

Broj sastanaka..... **10 x 15 e**

= 150 e

Sastanak saradničkog tima

Prostorije škole

Osveženje (kafa, sok)..... **20 e**

Broj sastanaka..... **3 x 20 e**

= 60 e

Radionica

Prostorije škole

Osveženje (sok, sendvič)..... **30 e**

Broj radionica..... **10 x 30 e =**
300 e

Potrošni materijal za sastanke i radionice

Sveske, blokovi za pisanje,
blokovi za crtanje, olovke,
flomasteri, makaze, lepak,
samolepljive trake, papiri i sl.

Za sve planirane sastanke i radionice.....
200 e

Majice projekta

Dvadesetpet plavih za prvu podelu
Dvadesetpet žutih za drugu podelu
Nabavka + štampa jedne majice..... **15 e**

Broj majica..... **50 x 15 e**
= 750 e

Evaluacija

Pisanje, prepiska: prostorije organizacije
Potrošni materijal uračunat prethodno
Digitalni fotoapart..... **200 e**

Honorari

Menadžer projekta..... **200 e**

Broj meseci..... $11 \times 200 \text{ e} = 2200 \text{ e}$

Sekretar projekta..... 200 e

Broj meseci..... $11 \times 200 \text{ e} = 2200 \text{ e}$

Voditelj radionica..... 200 e

Broj meseci x dva voditelja..... $10 \times 2 \times 200 \text{ e} = 4000 \text{ e}$

Honorari ukupno.....

8800 e

Ukupan budžet projekta..... 10260 e + 5% nepredviđenih troškova.....10773 e